

Az erdélyi katolikus egyházzenei képzés múltjáról, jelenéről és kilátásairól

Erdélyben a mai értelemben vett katolikus egyházzenei képzés kezdetei Csíksomlyóhoz, ahhoz a felmérhetetlen kisugárzású ferences

Geréd Vilmos a kolozsvári Szent Mihály templom organistája.

központhoz kapcsolódnak, amely a XVII. század óta meghatározó jelentőségű volt számunkra. Elég, ha Kájoni János munkásságára utalunk!

Az 1848-as szabadságharc leverése után nem sokkal az erdélyi főegyházmegye bécsi tanulmányútra küldte a költői és zeneszerzői tehetséggel is megáldott P. Simon Jukundiánt, aki onnan visszatérve 1858-ban Csíksomlyón létrehozta az első erdélyi kántortanítóképzőt. Haynald Lajos erdélyi püspök a jóváhagyáson túl anyagiakkal is támogatta e nemes szándékot. Kilencvenéves fennállása alatt az intézet közel 1200 kántornak adott oklevelet. 1948-ban bezárták, s ekkortól minden szakképzett tanerőt eltiltottak az egyházi szolgálattól.

A bekövetkezett súlyos kántorhiányt felmérve az egyházi vezetőség egy kántoriskola felállítását határozta el, melyet Márton Áron püspök a börtönből szabadulva jóváhagyott. A római katolikus Kántoriskolát egyházközségi támogatással tartották fenn; az állam megtúrta, de nem ismerte el, a végzett tanulók csak egyházi alkalmazásba kerülhettek. 1955-1975 között a kántoriskola négyéves középiskolai szinten képezte tanulóit. Az egyházzenei képzést Dr. Faragó Ferenc igazgató, Sikolya Bálint, Szekál Ilona, Gáll Alajos tanárok a lehetőségekhez mérten magas szinten tartották. A hetvenes évek végétől az állam részéről kötelezővé tett tízosztályos iskolarendszer a kántoriskolát fokozatosan kétéves szemináriumra zsugorította, ahol az egyházzenei képzés elsorvadt. A nyolcvanas évek közepétől csak olyan jelentőseket vettek fel, akik tanulmányaikat a teológián folytatták, s így a hangsúly természetesen a zenéről a hittantárgyakra helyeződött át. E „zenétlenség” eredményeképpen a teológián az egyházzene 1993-ban még fakultatív tantárgyként sem kérték, tanárhiányra hivatkozva.

A hetvenes évektől fellépő kántorínség – csak egy-két kántor végzett – kényszerítette a főesperesi kerületeket a magánúton való kántorképzésre. A magánúton tanulók Marosvásárhelyen Boros I. Valér, Csíksomlyón P. Márk József, Székelyudvarhelyt Illyés István, Brassóban Farkas Áron, Szentegyházán (1977-ig), majd Kolozsvárt Geréd Vilmos irányításával készültek fel a kántorvizsgára. Az előkészületi idő az egyén hozzáállásától függött. A záróvizsgát a gyulafehérvári főegyházmegye megbízottai (több tagból álló bizottság) előtt a püspöki székhelyen vagy valamelyik főesperességen tették le. A

kántorképesítő magánvizsga anyaga a következő: hittan, erkölcsstan, egyház-történelem, szertartástan, zeneelmélet, összhangzattan, gregorián kottaolvasás és éneklés, a Szent Vagy Uram! énekeinek játzsása, orgonaismeret. Körülbelül 35 kántor szerzett így képesítést.

Az erdélyi egyházmegyében a kántorok mindig nagy tiszteletben állottak. A szórványokat leszámítva minden közösség igényli, megtartja és eltartja kántorát.

A kántorok zenei képzése az idő rövidege miatt csak a liturgikus zenére futotta, ezért a többet igénylők Marosvásárhelyt a Népművészeti Főiskola keretében éneket és karvezetést tanulhattak, amiről elismerő okiratot kaptak. A római katolikus kántorok közül kb. 14-en tanultak ebben az intézetben.

A kántorok igényelték volna a továbbképzést, de az elnyomatás éveiben ezt az igényt csak egy pár alkalommal sikerült kielégíteni. Székelyudvarhelyt 1973-74-ban szűkebb körben, majd 1988-1990-ben Gyulafehérvárt 113 egyházmegyes kántor részvételével tartottunk többnapos lelki gyakorlatot és zenei továbbképző tanfolyamot. A nyolcvanas évektől néhány erdélyi egyházmegyes kántor részt vett a Budapesten és környékén rendezett nyári kántorképző tanfolyamokon. A változások után új lehetőségek adódtak, így 1990 nyarán 30 erdélyi kántor vett részt Budapesten egyhetes egyházzenei továbbképzésen Tardy László karnagy szervezésével, vezetésével. 1991-1992 szeptember 2-8 között a Háromszéki Mikes Kelemen Művelődési Egyesület szervezett egyházzenei tanfolyamot egyházzeneészek, kántorok részére. A kedvezőtlen időpont miatt (iskolai évkezdés) sajnos 1993-ban elmaradtak a háromszéki továbbképzések. 1993. aug. 30. és szept. 2. között Csíkszeredában tartottunk továbbképzést 69 kántornak, erdélyi és magyarországi előadók segítségével.

1990 őszétől újraindult a gyulafehérvári négyéves kántorképző, de szakos tanár hiányában nagyon gyenge zenei képzéssel; így inkább csak katolikus középiskoláról beszélhetünk. A változások után adódott lehetőségeket egyházzenei szaktanárok hiányában, a meglevő szaktanárok vallástalan beállítottsága miatt egyházmegyénk nem tudta még kihasználni. A változások után Marosvásárhelyt létrehozott post-liceális, ökumenikus kántorképzés az általános zenei képzés tekintetében jó, de a speciális katolikus egyházzenei képzést még elemi iskolai szinten sem biztosítja. Továbbá államilag nincs elismerve, gazdája a marosvásárhelyi református egyház.

A történelmi egyházaknál (katolikus, lutheránus, református, unitárius) állami támogatás hiányában, sőt sokszor gáncsoskodásuk következtében az egyházzene színvonalának emelésében alig van előbbrehaladás. A legrosszabb helyzetbe erdélyi viszonylatban a római katolikus egyházzene került. Sokat remélünk egy nagylelkű magyarországi kezdeményezéstől: 1993. augusztusában a Magyar Egyházzenei Társaság elnöke, Dobszay László megbízott tíz erdélyi egyházzeneész kiválasztásával, akiknek a budapesti Művelődésügyi

Minisztérium ösztöndíjat biztosít egy magasabb fokú egyházzenei tanfolyam elvégzésére. Az őszi és téli kurzuson a magyarországi hallgatókkal együtt így vehettek részt erdélyi egyházzeneszek is.

Sztupár Zoltán

Újjászületik a katolikus egyházzene-oktatás Temesváron

Az 1989-es forradalom után Temesvár nagymúltú egyházi iskoláinak újjáélesztése is napirendre került. Az 1992–1993-as tanévben nyílt meg a Szent Gellért nevét viselő római katolikus líceum. Az állam által is elismert négyéves képzésű fiúgimnáziumot a 15 fős tanári kar élén Szabó Péter igazgató lelkész és Kapor János lelki vezető irányítja.

Sztupár Zoltán a temesvári-erzsébetvárosi templom orgonistája, zenetanár.

A magyar diákok legtöbbször szórványvidékről kerültek a tanintézetbe, olyan helységekből mint pl. Nagyszentmiklós, Resicabánya, Csákova, Lippa stb. Sokan közülük anyagiakban szűkölködő családokból jöttek, s továbbtanulásukat a katolikus egyház segítségével tette lehetővé. A temesvári egyházmegyében német és román ajkú hívek is vannak, így a jelenleg már tanuló első és második évfolyamon is 1-1 magyar és román tannyelvű osztályban folyik az oktatás.

A líceum egyházi arculatának kialakításában nemcsak a hitoktatásnak jut fontos szerep, hanem a szemináriumi rendszerű intézeti életnek is. Emellett a tanulók heti 3 órai zeneoktatásban részesülnek, melyből 1 óra zeneelmélet vagy liturgikus énekek tanulása, 1 óra hangszer (orgona)-tanulás és egy óra kórus. A 28 fős énekkar rendszeresen közreműködik a székesegyházban celebrált miséken és az erzsébetvárosi templomban a magyar miséken, de részt vesz német és román istentiszteleteken is. A jelenlegi repertoárt főként egy-szólamú – köztük gregorián – ordináriumok és kétszólamú egyneműkarok adják.

Ha a tárgyi feltételeket – többek között a megfelelő kottatárat és elegendő gyakorlóhangszert – sikerül biztosítani, az intézet vezetésének szándéka szerint megkezdődhet a komolyabb egyházzeneoktatás is. Így a rátermett tanulók kántori képesítést is kaphatnak. Több éves szünet után ez az iskola gondoskodhat az egyházmegye zenésztánópótlásáról.